

Olga Kovačev Ninkov, kustos - istoričar umetnosti – művészettörténész

SLIKE SAKRALNE, MITOLOŠKE I ALEGORIJSKE TEMATIKE IZ ZBIRKE LIKOVNOG FONDA GRADSKOG MUZEJA

Početkom 2001. godine, privedeni su kraju restauratorski poslovi i analize slika sakralne, mitološke i alegorijske tematike iz likovnog fonda subotičkog Gradskog muzeja, Reprezentacija istih – izložba i katalog, realizovana je uoči uskršnjih praznika, od 25. aprila, u prostoru muzeja namenjenom tematskim izložbama. Bio je to završni akord „triptiha“ naših izložbi posvećenih velikom jubileju, 2000 godina hrišćanstva. Prva u tom nizu bila je obrada i prikaz sakralne zbirke Srpske pravoslavne crkve „Svetog Vaznesenja“ u Subotici, a druga, zbirke subotičkog franjevačkog samostana. Iako smo imali slične namere, inicijativa je u oba slučaja potekla od pomenutih institucija, u vreme povratka religioznosti u svakodnevni život i njene renesanse nakon više od pola veka potisnutosti – čini se, shodno svim sferama života, i u našoj struci. Tako, se u oba navrata desio prodor u dosada neobrađene i neviđene slojeve navičajne istorije umetnosti, sa ciljem, da se one po prvi put reprezentuju širokoj javnosti, da se uključe u polje istraživanja i da se sačuvaju od zuba vremena.

Katalogizacija svih ikona i portreta crkve „Svetog Vaznesenja“ izvršena je po prvi put stručno, praćena svim potrebnim osnovnim podacima i foto dokumentacijom ostavljenoj crkvi, a za potrebe izložbe sa adekvatnim izborom najlepših, najvažnijih i najtipičnijih ikona - među kojima se našao i jedan ikonostas. Recenzent i otvarač izložbe, istoričar umetnosti Narodnog muzeja u Beogradu, Nikola Kusovac, kao ekspert ove tematike je sa zadovoljstvom konstatovao, da „po prvi put vidi podnožje planine čiji je do sada samo vrh imao prilike gledati“. Zapravo, nit naše koncepcije je zaista bila želja, da se da uvid u zbirku nastalu uglavnom darovanjem porodičnih slavskih ikona crkvi, pri tome uvažavajući ovde prisutan etnološki element koji izbija u prvi plan ostavljajući za sobom nivo estetske i umetničke obrade. Tako su naročitu draž i specifičnost izložbe činile ikone, radovi samoukih majstora po ukusu naroda, ali i ikone nekolicine poznatih stvaralaca, kao na primer Jovana Vučića, Pavle Mimića, Ilije Dimitrijevića, Nikole Dimšića, Dušana Aleksića, Toše Tatića, Matijana Lazića, ili nepoznatog Martina Kosareka iz Baje. Druga dva zanimljiva segmenta su bile: grupa koja je svojim nastankom i upotrebom vezana za ruske emigrante u Subotici, sa dva ikonopisca Marijom T. Jegorovom i N.

Ivanovim, kao i grupa, namenjena pravoslavnoj crkvi na Paliću. S druge strane, zanimljiva su imena darodavaca, najčešće zabeležena na pozadini ikona, kao na primer u slučaju slavske ikone Svetog Jovana Krstitelja dr Jovana i dr Samka Manojlovića. Izložba je bila priređena uoči pravoslavnog Uskrsa 2000. godine, a prikazala je stvaralaštvo i upotrebu vezanu za preko dva veka.

Prikaz riznice franjevačkog samostana je bio vezan i za stogodišnjicu postojanja Franjevačke provincije Ćirila i Metoda, a takođe se po prvi put izložio reprezentativni deo sakralne zbirke koju su skrivali zidovi subotičke stare tvrđave i stare crkve: knjige i molitvenici (u saradnji sa Žužanom Kunkin, ekspertom za staru knjigu Gradske biblioteke Subotica), slike, liturgijski predmeti i tekstil. Relikviteti nastali od druge polovine XVIII veka, često sa takođe označenim imenom darovatelja, kao monstranca iz 1734. sa imenom kapetana tvrđave Jakova Sučića, ili kalež sa datumom 1794. i imenom Stefana Mataka. Izložene su bile i oltarne pale dva oltara između čijih natanaka postoji ravno sto godina, od kojih je hronološki prva iz 1741, rad Sebastijana Šetnera – po prvi put rekonstruisana iako sa nedostojecim delovima (rad našeg restauratora Žužane Korhec Pap), a druga, iz 1841. predstavlja slikara Jozefa Peškija. Istakao se i ciklus slika franjevačkih svetaca od kraja XVIII veka, kao i Porcinkulata J. Derfnera ili oltarna pala Svetog Vendelina restauriran za ovu priliku. Ova izložba kompleksnog karaktera otvorena je krajem godine i ostala je u našem prostoru do početka 2001, dočekavši novu izlagačku godinu i milenijum.

Tako je došao red i na izložbu teksta „*Sacra conversatione*”, sa na početku pomenutom tematikom. Broj sakralnih, mitoloških i alegorijskih dela u muzejskom vlasništvu nije velik, ali svojim dimenzijama, umetničkim kvalitetom i istorijskim značajem svakako zaslužuju prezentaciju, kako u službi struke i publike, tako i u službi razbijanja nagađanja i iluzije oko toga šta imamo- ili šta nemamo u depou muzeja. Naime, stalna likovna postavka u subotičkom muzeju od 1987. ne postoji, a razlozi su složene prirode i u njima muzej kao takav ne igra odlučujuću ulogu. I ovu priliku smo iskoristili da pozovemo pažnju javnosti na ovaj nezaobilazni problem. Koincidencija je što su među izloženim delima imala primat sakralna dela i to najviše sa prikazom Bogorodice, a izložba je održana upravo u godini posvećenoj Bogorodici. Uz svaku sliku, kako u katalogu, tako i na izložbi, ponudili smo tačne podatke koje posedujemo, ali i kratko objašnjenje ikonografije, kao i istorijat dela i autora. Ovim smo želeli pomoći gledaocu, ali i unaprediti istraživanja, uključiti preživle vrednosti u širu kulturnu baštinu. Pri tome, nismo prikazali sve slike, kao na primer kopiju jedne poznate varijante Lede sa labudom, rad prve akademske slikarke Subotice Jelene Čović, jer je bila izložena na njenoj retrospektivi 1999., ili dve skice mitološke tematike uvrštene u izložbu Arpada Juhasa 1988. godine. Većina slika se sada prezentovala po prvi put, a za ovu priliku u očišćenom, restauriranom stanju.

Svesni smo da život slike predstavljaju trenuci dok se ona gleda, kada postaje deo naše stvarnosti. Kada su nakon izložbe vraćene na svoja ne baš pogodna mesta u depou, prestaje takvo njihovo delovanje sve do trenutka kada se bar neke od njih trajno ne izlože. Sada međutim, nakon ove izložbe, smatramo da im je bar data šansa za njihov virtuelan život.

A SZABADKAI VÁROSI MÚZEUM KÉPZŐMŰVÉSZETI GYŰJTEMÉNYÉNEK SZAKRÁLIS, MITOLÓGIAI ÉS ALLEGÓRIKUS TÉMÁJÚ MŰVEI

A Szabadkai Városi Múzeum művészeti gyűjteményének szakrális, allegorikus és mitológiai képeinek restaurálási és kutatási munkái a 2001-es év kezdetén a végéhez közeledtek. A tárlat és a katalógus bemutatására a húsvéti ünnepek idején, április 25-én került sor a múzeum időszaki kiállításainak terében. A kereszténység 2000. évi nagy jubileumát háromas kiállítás sorozattal ünnepeltük, melynek a fenti volt a záróakordja. Elsőként a szabadkai „Szent Mennybemenetel” ortodox egyházközség ikongyűjteménye, majd a Ferences rendház anyaga lett feldolgozva és kiállítva. A kezdeményezés mindkét esetben az egyházi intézményektől származott, melyek szerencsésen találkoztak a múzeum terveivel, hisz az élet minden terén tapasztalható a vallásosság ötven év elnyomatását lerázó új reneszánsza, s ez a mi szakmánkra is érvényes. Egy eddig a helyi művészettörténet számára ismeretlen és feldolgozatlan anyagba tekinthettünk be mindkét esetben. Célunk az volt, hogy a széles közönségnek bemutatva, a kutatásokat elvégezve megmenthessük az enyészettől e gyűjteményeket.

A „Szent Mennybemenetel” templom szentkép és portrégyűjteményének megtörtént (a templomnak meghagyott) első, részletes és szakszerű fotódokumentációval kiegészített katalogizálása. A kiállításra a legszebb, a legfontosabb és a legjellemzőbb darabokat választottuk ki, melyek közé egy teljes ikonosztáz is került. A bemutató szakvéleményezője és a megnyitót tartó Nikola Kusovac, a belgrádi Nemzeti Múzeum művészettörténésze (e szakterület legkiválóbb hazai ismerője) elégedettségének hangot adva, kijelentette: „Végre láthatóvá vált azon hegynék a lába is, melynek eddig csak a csúcsait szemlélhettem.” A mi elképzelésünk ugyanis az volt, hogy betekintést nyújtsunk a jó részt ajándékozás útján létrejött családi védszentképek gyűjteményébe. Ezek közül kiemelhetők a népies ízűek, melyek esetében az esztétikai és művészeti ismérvek a háttérbe szorulnak. Ezért e tárlat különleges és kedves darabjainak számítottak a tanulatlan mesterek keze által készült, népies ikonok és természetesen a néhány ismert mester (pl. Jovan Vujić, Pavle Simić, Ilija Dimitrijević, Nikola Dimšić, Dušan Aleksić, Toša Tatić, Stojan Lazić és az eddig ismeretlen bajai Martin Kosarek) által létrehozott szentkép is. Az érde-

kességek másik csoportját képezték az orosz emigránsokkal kapcsolatos ikonok, melyek Marija T. Jegorovna és N. Ivanov jóvoltából készültek, valamint az ideiglenes palicsi ortodox templom darabjai voltak. Fontos adatokra bukkanhattunk a képek hátoldalán, ahová az adományozók neveit jegyezték fel, mint pl. dr. Jovan és dr. Samko Manojlovićet, a Keresztelő Szt. Jánost ábrázoló festmény esetében. A kiállítás megnyitójára a 2000. év ortodox húsvétjának előestéjén került sor. A bemutató az utóbbi több mint 200 esztendőhöz fűződő használati szokásokat és alkotásokat ölelte fel.

A ferences rendház kincseinek bemutatására a Cirill és Metód ferences tartomány fennállásának 100. évfordulója alkalmából került sor (melyhez a szabadkai rendház 1923-tól tartozik). Első alkalommal váltak láthatóvá az egyházi gyűjtemény különleges, reprezentatív darabjai, melyeket eddig a régi szabadkai vár és templom, valamint a ferences rendház vastag falai rejtettek: egyházi- és imakönyvek (a szabadkai Városi Könyvtár szakembere Kunkin Zsuzsanna válogatta és dolgozta föl e részt), festmények, liturgikus tárgyak, textilek. A XVIII. sz. II. felének templomi tárgyain is sokszor megjelennek az adományozók nevei, mint pl. az 1734-ből származó szentséghordozó talpazatába bevészték Sucsics Jakab várkapitány nevét, vagy az 1794-ben készült kehelybe Stefan Matakét. A különböző időszakokból származó oltárképek is kiállításra kerültek, mint pl. a Stettner Sebestyén által 1741-ben készített néhai főoltár két festménye (valamint a restaurátorunk Korhecz Papp Zsuzsanna oltárrekonstrukciója) és Pesky József 1841-ben festett művei. Bemutatásra került a XVIII. sz. végéről származó ferences szenteket ábrázoló portré sorozat is, és J. Dörfner Porciunkula képe, valamint az ismeretlen szerzőjű restaurált Szt. Vendel festmény. A 2000-es év végén megnyílt összetett jellegű tárlat bevárta az új millennium kezdetét és a 2001. év elején is tündökölt időszakos kiállítási termünkben.

Ilyen előzményekkel került sor a „Sacra conversazione” című kiállításra. Múzeumunk egyházi, allegorikus és mitológiai témájú képeinek száma nem nagy, de méretüket, művészi színvonalukat és történeti jelentőségüket tekintve érdemesek arra, hogy bemutassák őket a szakembereknek és a nagyközönségnek egyaránt, annál is inkább, mert ezzel véget vethettünk a művészeti raktárt illető feltételezéseknek és illúzióknak is. Galériánk 1987 óta különböző, igen összetett okok miatt szünetel, melyekre intézményünknek nincs nagy ráhatása. Ezen kiállítás e hiányosság enyhítéseként, valamint a nyilvánosság felé történő felhívásként is felfogható. A Szűz Máriának szentelt esztendőben megrendezett bemutató legtöbb festménye Miasszonyunkat ábrázolta. Minden kép mellé leközlöttük az ismert adatokat, valamint egy rövid ikonográfiai, történeti és a szerzőről szóló leírást is, segítve a befogadást, kutatást és lehetőséget adva ezen értékek köztudatba kerülésére. Gyűjteményünk nem minden műve került bemutatásra, pl. Csóvich Ilonka, az első szabadkai akadémikus festőnő Léda hattyúval c. ismert műről készült másolata, mert az 1999-es visszatekintő tárlatában már bemutattuk. Juhász Árpád költői mitológiai témájú vázlata is kimaradt, melyeket 1988-ban állítottunk ki. A

festmények többsége viszont először került a közönség elé, többnyire restaurált és megtisztított állapotban.

Egy kép akkor és addig él, míg nézik, így valóságunk egy darabja lesz. A bemutató elmúltával a nem a legmegfelelőbb raktározási körülmények közé visszakerülve „meghalnak”, legalábbis addig, míg újra, tartósan ki nem állítják őket. E bemutató után számukra nyitottá vált legalább a virtuális életre való lehetőség.

1. BLASKOVICS BÁTORY MIHÁLY

(oko 1846-1911 körül)

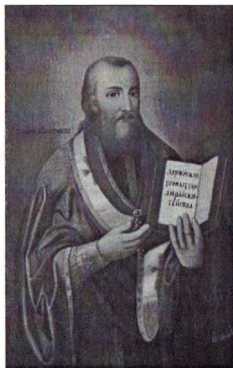
Sveti Jovan Zlatousti, oko 1880 körül

Aranyzajú Szent János

ulje-platno / olaj-vászon, 70 x 40 cm

sign. dd-jl: Blaskovics M.

inventarski br. / leltári sz.: Y-01.

Slikar-zanatlija Mihalj Blašković Batori završio je studije u Budimpešti i Italiji. 1886. godine je u Subotici osnovao prvi „Državni institut za umetnost i primenjenu umetnost”. Za svoje radove je u Budimpešti, Parizu i Italiji dobio zlatne medalje. Prvenstveno zanimanje mu je bilo oslikavanje crkava. Radio je po mnogim gradovima, kao i u Subotici, gde je imao farbarsku radnju. Oslikao je između ostalog, Vojnićevu kapelu i palatu Matije Vojnića mlađeg. Prihvatao je i slikanje oltarnih

slika, stacija i portreta na osnovu fotografija. U red tih radova spada i ova ikona Svetog Jovana Zlatoustog, radena na zanatskom nivou. Njenu vrednost predstavlja što je jedna od retkih sačuvanih radova majstora, čiji su se slikarski tragovi izgubili tokom modernizacije i pregrađivanja grada. Ikona Sveti Jovan Zlatousti predstavlja vizantijskog patrijarha (354-407) čiji praznik po istočnom kalendaru pada na 13. novembar. /

Blaskovics Batory Mihály műfestő Budapesten és Olaszországban végezte tanulmányait. 1866-ban Szabadkán megalapította az Első Országos Művészeti és Iparművészeti Intézetet. Munkáit Budapesten, Párizsban és Olaszországban aranyéremmel tüntették ki. Az első számú hivatása a templomfestés volt. Sok más vidéki város mellett, Szabadkán is - ahol egyébként festékes boltot tartott - sokat tevékenykedett: pl. a Vojnich kápolnát- és ifj. Vojnich Máté palotájának díszes freskóit festette. Ezen kívül oltárképek, stációk, valamint fénykép utáni portrék festését is vállalta. Ezen művekhez soroljuk ezt a kézműves szinten megfestett ikont is, mely ritka példája a mester megmaradt munkáinak, s ez adja értékét is. Blaskovics kezének

nyoma a „modernizálások” és átépítések során ugyanis elveszett. Az ikon Aranyszájú Szent János (354-407) konstantinápolyi pátriárkát ábrázolja, akit a keleti egyház november 13-án ünnepel.

Lit / Irod: Gajdos Tibor, Szabadka Képzőművészete, Szabadka 1995. 304.

2. BÖHM JÁNOS

(Pest, 1860 - ?)

Patrona Hungariae /

Magyarok Nagyszasszonya,
1902.

ulje-platno, 150 x 111 cm,

sign.dd-jl: Böhm János 1902.

inventarski br./

leltári sz.: Y-1054

Vojnićeva ostavština (?) /

Vojnich hagyatéék (?)

Autor slike je manje poznati izdanak porodice umetnika Bema (Böhm). Afera oko slike nastale za kapelu subotičke gimnazije, autora Pala Bema, govori o mogućnosti višestrukih veza između subotičkih naručilaca i ove porodice umetnika. Umetnički utisak dela govori o školovanom i darovitom majstoru koji je ovu oltarnu palu rešio suptilnim stilom romantike, tj. historicizma. Bogorodica, koja sedi na mesečevom srpu sa malim Hristom u ruci, sa mađarskim kraljevskim atributima - krunom i žezlom, ovde predstavlja retko lep primer ikonografskog tipa Patrone Mađarske. Ovakav sadržaj je mogao biti razlog zbog kojeg je slika nakon trijanonskog pomeranja granica i promene režima bila uklonjena sa prvobitnog mesta. U prilog tome govori podatak da je u jednom izveštaju gradonačelniku 1924-te navedena kao vlasništvo grada Subotice na spisku dela autora Mađara. Kao čuvana starina, nakon osnivanja, ona je prešla u vlasništvo Gradskog muzeja, a ovom prilikom doživljava svoju prvu muzejsku prezentaciju. /

A szerző a Böhm művészcsalád kevésbé ismert tagja. Böhm Pál azonos témájú, a szabadkai Gimnázium kápolnája számára készített oltárképe körül kialakult botrány a szabadkai megrendelők és a művészcsalád közötti többrétű kapcsolatot sejtet. A festmény tanult és tehetséges mester benyomását kelti, aki a historizmus könnyed stílusában alkotott. Szűz Mária, a napba öltözött asszony, a gyermek Jézussal karján és a holdsarlóval a lába alatt, a

magyar koronázási jelvényekkel - a Szent koronával, a jogarral és az országmáival-, a Magyarok Nagyasszonya ábrázolásának szép példája. Az egyház augusztus 16-án ünnepli Nagyboldogasszony napját. A festményt Trianon után távolították el az eddig ismeretlen eredeti helyéről, erről tanúskodik az 1924-es polgármesternek tett jelentés is, mely a Szabadka város tulajdonában lévő magyar szerzőjű művek közt sorolja fel. Az alapítást követően került a Városi Múzeum tulajdonába és most kerül először bemutatásra.

Lit / Irod: Magyar László, Gimázium és kápolna - Gimnazija i kapela, in: Gymnasium 1747-1997. Hegedűs A.-Szabó J., Subotica-Szabodka 1997, Szabó Á - Kállai T, Magyar Festők és Grafikusok Életrajzi Lexikona, 1997., Istorijiski arhiv Subotice: Inženjerski ured, br. 1696-1924. m2.

3. **PETAR BULJOVČIĆ** (Szabadka - Subotica, oko 1870-1907 körül)
Sv. Stefan pruža krunu Sv. Mariji 1890 /
Szent István felajánlja a koronát Szűz Máriának, 1890.
ulje-platno /olaj-vászon, 104,5 x 78 cm
sign.d.d. – j.l. F. Bulyovcsich P. 1890.
inventarski br. / leltári sz.:Y-521,
otkup/vétel: 1975.

Petar Buljovčić se smatra jednim od prvih izgubljenih talenata grada, a njegovo postojanje potvrđuje samo nekoliko dokumenata i slika, među kojima i ova. Njegov dar je uočio nastavnik slikanja Lajoš Šoljmoši, koji ga je s obzirom na siromašno poreklo, besplatno podučavao do 1884. godine. Nakon toga dobija materijalnu pomoć od grada koju ubrzo ukidaju te, da bi preživeo, postaje moler, ali prihvata i slikanje sakralnih slika i portreta. Prikaz Svetog Stefana dok nudi krunu Bogorodici je bio popularan i rasprostranjen motiv od vremena baroka pa se mogao naći kako na crkvenim zastavama i na zastavama određenih udruženja, ali i na delima istaknutih umetnika, kao što je Mikloš Barabaš čija oltarna pala i danas stoji u kapeli Svetog Stefana u Senti. Sveti Stefan je ponudio krunu, tj. svoj narod i zemlju u patronat Bogorodice, nakon smrti svog sina Sv. Imrea. /

Petar Buljovčić, a város első „elveszett” tehetsége, akinek létezését néhány fennmaradt képe és dokumentumok bizonyítják. Tehetségére Solymosy rajztanár figyelt fel és szegény sorsára való tekintettel díjmentesen tanította 1884-ig, miután rövid időre a város anyagi támogatásban részesítette. Megélhetési okok miatt végül szobafestőként működött, de szentkép- és portréfestést is vállalt. 1890-ben keletkezett képe ez utóbbiak sorába tartozik

és egy, a barokk kortól élő témát képvisel. Szt. Imre halála után apja, Szt. István Szűz Mária oltalmába ajánlja országát és népét, felajánlva neki koronáját. Ez a festő korában igen népszerű és elterjedt ábrázolás volt, mely gyakran jelent meg templomi és egyleti lobbogókön is, de több neves festő képén is, mint például Barabás Miklós 1845-ben festett oltárképe, amely ma is Zentán, a Szent István Kápolnában látható.

Lit-Irod: Gajdos Tibor, Szabadka Képzőművészete, Szabadka 1995., D. Beszédes V. – Nagybonyi Á., Templomi lobbogók és búcsús keresztek az Alsó-Tisza-Vidéken. Zenta 2001.

4. CZIGÁNY (Wimmer) DEZSŐ

(Budapest, 1883 – Budapest, 1937)

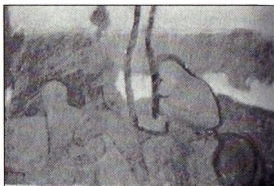
Bekstvo iz Egipta / Menekülés

Egyiptomból, oko 1903-4 körül

ulje-karton / olaj-karton, 28 x 44 cm

sign. dl-bl: Czigány

inventarski br. / leltári sz.: Y-1359.

Deže Ciganj je učio i slikao u Budimpešti, Minhenu, Parizu i Nadbanji, a vrativši se kući pripadao je grupi „Osmorice”. Bio je prijatelj velikog pesnika Endrea Adija. Od brojnih njegovih dela nekolicina je dospela i u Vojvodinu, među njima i ova slika malih dimenzija. Ona odražava stil autora u kome dominiraju konturne linije, nastao pod uticajem Sezana i Gogena, kao i pastelne, magličaste boje. Po svom sadržaju, u kontekstu celog opusa, slika je jedinstvena. Iznoseći je u javnost, želimo je uklopiti u životno delo autora, te da ukažemo na moguće njegove veze sa našim krajevima. /

Czigány Dezső Budapesten, Münchenben, Párizsban és Nagybányán tanult és festett, hazatérve a Nyolcak csoportjához tartozott. Ady Endre költő barátja volt. Számos alkotása közül néhány a Vajdaságban található meg. E kisméretű kép, amely híven tükrözi a Cézanne és Gauguin hatására keletkezett kontúrvonalas stílusát és jellegzetes, fátyolos, érzékeny színkezelését. Más műveihez viszonyítva vallásos tartalmát tekintve egyedülálló. Bemutatásával szeretnénk az értékes életmű ismert részévé tenni, valamint rámutatni a szerző és vidékünk esetleges kapcsolataira.

Lit. / Irod: Művészeti Lexikon, szerk. Zádor A.-Genthon J. , I. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest 1965.

5. HERMAN LIPÓT (Nagyszentmiklós, 1884 - Budapest, 1972)

Bahanalija / Bacchanália, Budapest c. 1930-40

ulje-platno / olaj-vászon, 47 x 54,5 cm

sign. dl-jl: Herman Lipót
inventarski br./
leltári. sz.:Y-883,
otkup od Sabo F.
12. III 1969. / vétel Sabo F.

Lipót Herman je kao polaznik Azbeove škole u Minhenu 1905-te godine verovatno susreo našu prvu slikarku Jelenu Čović. Kasnije je jedan od osnivača umetničke kolonije u Kečkemetu, ilustrator mnogih novina i dobitnik istaknutih priznanja. Sa članovima likovne kolonije iz Kečkemeta, među kojima je i naš slikar Šandor Olah, Herman Lipót izlaze u Subotici 1913. godine. Ponovo posećuje grad povodom porudžbina aprila 1926-e. Slika predstavlja mitološku scenu prikazanu u pejzažu, što je jedna od čestih tema autora. /

Herman Lipót Azsbe müncheni festőiskolájának diákja volt 1905-ben, ahol valószínűleg találkozott városunk első festőnőjével Csóvits Ilonkával. A későbbiekben a kecskeméti művésztelep alapító tagja, számos lap illusztrátora és több rangos díj kitüntetettje lett. Szabadkán 1913-ban állított ki a kecskeméti művésztelep tagjaival, melynek Oláh Sándor festőművészünk is tagja volt. Városunkba néhány megrendelésnek eleget téve 1923. áprilisában látogatott el újra.

A kép a festő által igen kedvelt mitologikus témát jeleníti meg az élettelen ábrázolt természetben.

Lit – Irod: Bela Duranci, Likovno stvaralaštvo Madara u Vojvodini 1830-1930. Magyar Képzőművészek alkotásai Vajdaságban, Subotica - Szabadka 1973., Gajdos Tibor, Szabadka Képzőművészete, Szabadka 1995., Kortárs Magyar Művészeti Lexikon, Budapest 2000.

6. JAKOBEY KÁROLY (Kula 1825 – Budapest, 1891)

Virgo Immaculata / Szeplőtelen Szűz, 1871
ulje-platno / olaj-vászon, 160 x 94 cm
sign dd-jl.: Jakobey Károly 1871
inventarski br. / leltári. sz.: Y-1053
Vojnićeva ostavština (?) /
Vojnich hagyatéék (?)

Slikar oltarnih pala i crkava, portretista Karolj Jakobi, poreklom iz Kule, školovan i u Beču, ostavio je za sobom više dela širom Vojvodine. Bio je jedan od najpoznatijih crkvenih slikara svoga vremena koji je prihvaćene poslove odradivao vredno i savesno, sa senzibilitetom umetnika. Ova oltarna pala rafinisanе tehnike i sklopa boja, sa prikazom Bezgrešne Device, može se ubrojiti u red sve učestalijih crkvenih narudžbina autora s polovine šezdesetih godina. Bogorodičino izuzeće od prvobitnog greha prikazuje ikonografskim rešenjima uobičajenim od XV veka. Ona lebdi u nebeskom sjaju nad zemaljskom kuglom koju obavlja zmija iskušenja, a tome su pridruženi atributi Gospe Apokalipse: pod nogama mesečev srp, glavu krasi oreol od zvezda, sva je obasjana sunčevim sjajem. Prvobitno mesto ove oltarne pale je danas nepoznato, a može se pretpostaviti da je bila u posedu porodice Vojnić. Poznat podatak je da se slika 1924. godine nalazila na listi izrađenoj za gradonačelnika o delima mađarskih autora u vlasništvu grada, a kao takva je prešla u vlasništvo muzeja./

A kúlai származású, bécsi akadémián tanult porté-, oltárkép- és templomfestő több műve ismert a Vajdaságban. Jakobey, aki korának egyik legkeresettebb egyházi festője volt, az általa elvállalt munkát mindig szorgalmasan, lelkiismeretesen és művészi ízléssel végezte. A kifinomult technikával és színhasználattal megfestett oltárkép a hatvanas évek derekán szaporodó egyházi megrendelések közé sorolható. A makula nélkül való Anyát, illetve mentességét az eredeti bűntől a 15. századtól szokásossá vált ikonográfiai megoldással ábrázolja. A Szeplőtelen Szűz mennyei dicsőségben a földgolyó felett lebeg, amelyre a kísértés kígyója tekeredik, s ehhez az Apokalipszis asszonyának attribútumai társulnak: a Szűz lába alatt a holdsarló, fejét csillogkoszorú övezi, s a Nap fényében ragyog. Az oltárkép eredeti elhelyezése ez ideig ismeretlen, feltételezhető, hogy a Vojnichok tulajdonát képezte. Annyi tudható, hogy 1924-ben a város tulajdonában levő magyar szerzők műveinek semmi listáján szerepel, s valószínűleg a múzeum tulajdonába is így került.

Lit-Irod: Bela Duranci, Likovno stvaralaštvo Mađara u Vojvodini 1830-1930. Magyar Képzőművészek Alkotásai Vajdaságban, Subotica - Szabadka, 1973., Istorijiski arhiv Subotice - Szabadkai Történelmi Levéltár 1696-1924. inž.

7. **STIPAN KOPILOVIĆ** (Bajmok, 1877- Bačka Topola/Topolya, 1924)
 Cop. Raffaello: Madonna Tempi
 (oko 1507-1508 körül), oko 1904 körül
 (original/eredeti: ulje na drvetu / olaj - fa, 77 x 55 cm)
 ulje-platno/ olaj-vászon, 77 x 53 cm
 inventarski br. / leltári. sz.: Y-02,
 otkup od Jose Kenjveša / vétel Könyves Józseftől

Original slika je izrađen za porodicu Tempi i nalazi se u Minhenu, u galeriji Alte Pinakothek. Slika pripada završnom trenutku Rafaelove delatnosti u Firenci i predstavlja najpročišćeniji plod njegovog individualnog stila. Stipan Kopilović, talentovani slikar rodом iz Bajmoka, sliku je najverovatnije preslikao prilikom studiranja slikarstva u Minhenu. Kopiranje dela starih majstora je u to vreme bilo deo školskog programa predviđenog za polaznike, a Kopilović se pokazao i kao izvrstan kopista. /

A Tempi család részére készített eredeti táblakép a Müncheni Alte Pinakothekben látható, Raffaello firenzei munkásságának befejezéseként jött létre és egyéni stílusának legletisztultabb gyümölcse. Stipan Kopilović, a bajmoki születésű tehetséges festőművész, valószínűleg müncheni tanulmányi tartózkodása alatt készítette a másolatot. Akkoriban a fiatal művészeti hallgatók nevelésekor a régi mesterek műveinek másolása az iskolai program része volt, s Kopilović ebben is kitűnt.

Lit-Irod: Bela Duranci, Slikar Stipan Kopilović, 1990 Subotica.

8. NN / IM

Sacra Conversatione,
XVIII–XIX vek - század.
ulje-platno / olaj-vászon, 97 x
60 cm
inventarski br. /
leltári. sz.:Y-1119,
poklon franjevačkog
samostana 24. V. 1948. –ban
a Ferences
rendház ajándéka

Slika, odnosno fragment neke veće kompozicije je rađen u maniru venecijanske škole zrele renesanse. Centralna ženska figura sa golubom, može biti Sveta Skolastika, sestra bliznakinja sv. Benedikta, koja se takođe posvetila redovničkom pozivu te osnovala zajednicu benediktinki. Ona je glavna svetica benediktinskog reda, a jedan od atributa joj je golub. Identitet ostalih likova je u nedostatku atributa i konteksta nerazrešen. /

A Szentek gyülekezetét ábrázolja a festmény, mely eredetileg egy nagyobb kompozíció része lehetett, s a velencei érett reneszánsz jegyeit hordozza. A központi női figura valószínűleg Szt. Skolasztika a galambbal, aki Szt. Benedek ikertestvére és a női bencés rend alapítója és egyben legjelentősebb szentje volt. A többi vértanú és szent kiléte az attribútumok hiánya miatt szinte meghatározhatatlan.

9. NN / IM

Afrodita i Adonis / Aphrodité és Adonisz,
kraj XVIII század vége
ulje-platno / olaj-vászon, 132 x 95 cm
inventarski br. / leltári. sz.:Y – 1126,
poklon / ajándék 20.XII 1947.

Kopija ili kompilacija mitološke slike mogla je nastati krajem XVIII veka na osnovu nekog ranijeg primera. Osvetljeni ženski lik u gornjem levom uglu slikanog prostora dijagonalne kompozicije predstavlja Afroditu (kod Rimljana Venera) boginju lepote i ljubavi. Muž joj je bio Hefest (Vulkan), hromi bog vatre koga je zaljubljena boginja često varala, među ostalima i sa Adonisom, koji je drugi glavni lik slike. U donjem desnom uglu leži njegovo telo ranjeno od ljubomornog Areja, koji ga je napao u liku divlje svinje. Deo prizora su još i tobolac i lovački pas. Da nije rane koja krvvari, a da kosu Afrodite ukrašava polumesec, prizor bi mogao biti ljubav Selene i Endimijona – kao što se to u vezi slike do sada pretpostavljalo. Naime, Endimijon je bio lovac, koga je boginja meseca, ovde dominantno obasjana svetlošću, posećivala i ljubila svake noći.

Ez a XVIII. század végi mitológiai témájú másolat, vagy esetleges kompiláció egy századdal korábbi példát követ. A kép átlós kompozíciójának bal felső felében a megvilágított nőalak Aphrodité (a rómaiknál Vénusz) a szépség és szerelem istennője. Férje Héphaisztosz (Vulcanus), a sánta tűzisten volt, akit a szerelmes istennő sokszor megcsalt többekkel – közöttük a képen szereplő Adonisszal is. A kép jobb alsó sarkában holtan fekvő szerelmes vérző sebeit a féltékeny Arész okozta feldühödött vadkan képében. Mellette tegez hever nyilakkal, és egy vadászkutya is része e jelenetnek. Ha a vérző seb nem lenne, az istennő hajában pedig félhold ékeskedne a jelenet Szeléné (Luna) és Endümión szerelméről is szólhatna – ahogyan azt e képpel kapcsolatban eddig feltételezték. Ugyanis Endümión vadász volt akit a Hold istennője - amely itt különösképp meg van világítva - , minden este meglátogatott és megcsókolt.

10. NN / IM

Blagovesti / Angyali üdvözlés,
XVIII vek / század
ulje-platno / olaj-vászon, 93 x
101 cm
inventarski br. / leltári sz.: Y-
1028

Po Lukinom evanđelju (1,26-38) povodom objavljivanja rođenja Hristovog, nailazimo na ovaj prizor koji predstavlja važan moment kako u ciklusu o Bogorodici, tako i o Hristu. Arhanđeo Gabrijel pozdravlja Mariju i objavljuje da je ona ta koja će roditi Spasitelja.

Kroz vekove, na različite načine predstavljana scena je ovde prikazana na jednostavan način. Marija, sklopljenih ruku na molitvu okreće glavu i blago je naklanja arhandelu, što je ilustracija odgovarajućeg psalma: „Čuj, kćeri, pogledaj i obrati k meni uho svoje...”. (45,10) Arhanđeo je sa njene leve strane pogledom uperenim u nju i sa ljiljanom iza prekrštenih ruku na grudima – „palicom” koja sleduje Božjim izaslanicima. Istovremeno je taj cvet simbol devičanske čistote i nevinosti, to jest atribut Bogorodice. Između njih, na nebu, u liku goluba, prisutan je Sveti Duh. Prostor oko likova je zatamnjen, i s obzirom da su prikazani samo do pojasa, ne može se znati da li stoje, kleče ili ležde. Kabinetski karakter slike svedoči da ovo delo nepoznatog majstora u maniru severnoitalijanskog slikarstva s početka XVIII veka, nije bilo predviđeno za crkvenu upotrebu. /

Lukács evangéliumában (1,26-38), Jézus születésének hírül adásával kapcsolatosan olvashatunk a jelenetről, amely a Jézus élete, és a Mária élete ciklusok fontos részét képezi. Gábor arkangyal köszönti Máriát és közli vele, hogy ő lesz a Messiás anyja. Az évszázadok folyamán különbözőképpen ábrázolt jelenet, itt egyszerűbb formában jelenik meg. Mária imádságra kulcsolt kézzel, az angyal felé hajolva gyengén meghajtja fejét, ami a rá vonatkoztatott zsoltárverset illusztrálja: „Figyelj, leányom, nézz, fordítsd ide feled”(45,11). Az arkangyal, tekintetét reásegezve, mellén összekulcsolt kézzel liliomot - az Úr küldöttének kijáró hírnöki „botot”, tart. A hófehér liliom, mint a szűzi tisztaság és ártatlanság jelképe Mária attribútuma is egyben. Közöttük, fent az égen, galamb alakjában jelenik meg a Szentlélek. A jelenet szereplői körül sötétség honol, s a két alak csupán combközépig látható, így nem lehet tudni állnak, térdelnek- vagy lebegnek-e éppen. A kép kabinet jellege arra utal, hogy ezen ismeretlen mester műve - mely a XVIII. század eleji, észak olasz festészet jegyeit hordozza magán -, nem templombelszobor készült.

11. NN / IM

Alegorija taštine, /
 A hiúság allegóriája, XIX. vek/század
 ulje-platno/ olaj-vászon, 103 x 85 cm
 inventarski br. / leltári sz.: Y-1048.
 Vojničeva ostavština / Vojnich hagyaték

Kabinet slika predstavlja repliku iz XIX veka, radena u maniru Ticijana, sa retkom ikonografijom čije razrešenje ostaje objekat daljih istraživanja. /

E kabinet kép Tizian festményeire emlékeztető XIX. sz-i másolat, melynek ritka ikonográfiai értelmezése még további kutatások tárgya.

12. NN/ IM

Alegorija izobilja/
 A bőség allegóriája
 XVII. vek/század
 ulje-platno/ olaj-vászon,
 92 x 120 cm,
 br. inventara / leltári sz.: Y-1031.

Slika nepoznatog majstora sa obeležjima severnog slikarstva, s kraja XVII veka, predstavlja višeznačenjski sklop baroknih motiva, te bi mogla biti kasna replika radova Franca Frankena ili Hendrick van Balena. Ženska figura sa rogom izobilja je alegorija izobilja, a takode može da bude i alegorija nekog grada koji se vidi u pozadini. Tri niže postavljene ženske figure su tri kontinenta koji donose svoja blaga pred četvrtu žensku osobu - Evropu. Figura pobeđenog vojnika u prednjem planu potvrđuje da je istovremeno reč i o personifikaciji mira i blagostanja, kao i o pobedi nad ratovima koji su u to vreme besneli Evropom. /

Az ismeretlen XVII. sz-i észak-német szerző összetett jelentésű, barokk motívumokat felvonultató műve Frans Francken vagy Hendrick van Balen festményeinek kései rokona lehetne. A bőség szarujával ábrázolt nőalak a bőség megszemélyesítője, de a háttérben ábrázolt város allegóriájaként is szerepelhet. A másik három hódoló nőalak a kontinensek megtestesítői, akik kincseiket Európa lába elé helyezik. Az előtérben látható legyőzött katonalakja megerősíti a festmény azon tartalmát is, mely a béke és a jólét győzelmét hirdeti az Európában akkoriban taroló hosszú háborúskodások felett.

13. NN/ IM

Sveto trojstvo /
Szentháromság, XIX vek/század
ulje-platno/ olaj-vászon,
298x167 cm.
inventarski br. / leltári sz.: Y-1004.

Za likovno rešenje Svetog Trojstva priliku daju epizode iz Hristovog života, ali se ono često povezuje i sa starozavetnim sadržajem. Ključni problem svakog prikaza je jedinstvo i trojstvo Oca, Sina i Svetog duha. Na ovoj slici Bog Otac prikazan je kao dugobradi starac sa žezlom u ruci i trouglastim oreolom oko glave. Njegov sin, Spasitelj sedi sa desne strane sa krstom koji pridržava anđeo. Na telu mu se vide stigme, a oko glave ima okrugli oreol. Između njih je plava kugla koja simbolizuje svet. Iznad njih je Sveti Duh u liku goluba, sa obe strane sa anđelima. Sveto Trojstvo je ovde prikazano na način poznat od renesanse, kada likovi lebde. Autor ove slike najvećeg formata na izložbi je nepoznat, ali se slika ipak našla na listi izrađenoj 1924. godine o delima mađarskih autora u vlasništvu grada. Možda će nas ovaj podatak navesti razrešenju pitanja oko prvobitne postavke, autora i naručioca ove oltarne pale. Dosadašnji stav, da je autor Karolj Jakobi, takođe čeka na svoje potvrđivanje. /

A Szentháromság képi ábrázolására Jézus életének eseményei adnak alkalmat, de őszövétségi utalásokkal is gyakran összekapcsolják. Minden Szentháromság ábrázolásnak a fő problematikája az Atya, a Fiú és a Szentlélek egysége és háromassága. Ezen a képen az Atyaisten hosszúszákkalú aggastyánként, jogarral a kezében van ábrázolva, háromszögű dicsfényvel. Fia, a Megváltó a jobbján ül a keresztfával – melyet egy angyal segít neki tartani-, testén a stigmák láthatók, fejét kör alakú dicsfény övezi. Közöttük a világot jelentő kék gömb jelenik meg. Fölöttük a Szentlélek galamb alakjában, két oldalt angyalfejekkel. A képen, a Szentháromságnak a reneszánsz óta kedvelt égen lebegő – trónoló ábrázolásmódját jelenítette meg a festő. A kiállítás legnagyobb méretű oltárképének szerzője ismeretlen, mégis rákerült az 1924-ben készített listára, amely a Szabadka város tulajdonát képező magyar szerzők festményeit és szobrait tartalmazza. Talán ez

az adat alapján fog kiderülni az is, hogy hová, mikor és kinek a megrendelésére készült a festmény. Bizonyításra vár a mesterien megfestett oltárkép Jakobey Károly műveként való attribuíálása is.

Lit/Irod: Istorijiski arhiv Subotice – Szabadkai Történelmi Levéltár 1696-1924. inž.

14. NN/IM

Andromeda, XVIII-XIX vek
/század
ulje-platno/olaj-vászon
br. inventara / leltári sz.: Y-1030.

Delo poznatog majstora nastalo je u maniru italijanskog slikarstva XVII veka, a prikazuje Andromedu, kćerku etiopskog kralja Kefeja i njegove žene Kasiopije. Andromedu su bili primorani prikovati uz stenu, nakon što joj je majka izazvala gnev Nereida, hvaleći se da je lepša od njih. Posejdon je naime iz osвете poslao na njih potop i morsko čudovište, a po predskazanju, zemlja se od propasti može spasiti samo ako se Andromeda žrtvuje čudovištu. Persej je, međutim, ubio čudovište, oslobodio i oženio Andromedu. /

A XVII. századi olasz festő-hagyományokat követő ismeretlen festő műve Andromédát, Képheuszi aithiopiai királynak és feleségének Kassziopéiának a leányát ábrázolja. Andromédát akkor láncolták meztelenül egy sziklához miután Kassziopéia kivívta a Néreiszek haragját, mert azzal dicsekedett, hogy szebb náluk. Posejdon bosszúból szökőárat és egy tengeri szörnyet küldött az országra. Egy jóslat szerint csak akkor menekülhetett meg az ország a pusztulástól, ha a királylányt a szörnyeteg prédájául hagyják. A szörnyeteget viszont Perszeusz elpusztította, Andromédát kiszabadította és feleségül vette.

15. NN/IM

Kopija CHARLES LE BRUN: Aleksandar Veliki pred Darijevimi ženama, 1660-61 /

CHARLES LE BRUN: Nagy Sándor és Dareiosz asszonyai c. kép másolata, 1660-61.

XIX vek/század

(original/eredeti: ulje-platno /olaj-vászon, 2,98 x 4,53 m, Versailles, Musée

National)
 kopija/másolat: ulje-plat-
 no/olaj-vászon, 60,5 x 91
 cm
 inventarski br. / leltári sz.:
 Y-639

Ova replika čuvenog dela vodećeg francuskog slikara i teoretičara vremena Luja XIV, jedna je od mnogobrojnih sličnih, potpunih ili delimičnih kopija rasutih širom sveta, nastalih uglavnom u XVIII veku kao reakcija na rokoko. Popularnost je sticala širenjem preko grafičkih listova. Tome pridolazi i činjenica da su tada, pa i kasnije, prizori iz života Aleksandra Velikog spadali među omiljene slikarske teme. U odnosu na original, ova replika u svojini naše institucije ima identične detalje, osim nekoliko dodatih elemenata: drvo pri levoj ivici slike, u pozadini veliki šator plave boje i dva štita na drvetu uz desni kraj slike. Tema slike se odnosi na momenat kada je Aleksandar Makedonski sa ujedinjenom makedonsko-grčkom armijom pobedio i naterao u bekstvo persijskog kralja Darija III, a doprla je do njega vest o očajanju Darijevih žena, tačnije njegove majke, prelepe žene i neudate kćeri. Verujući da je Darije mrtav, unapred su oplakivale tužnu sudbinu koja ih čeka. Aleksandar se međutim pokazao velikodušnim i dao im do znanja da je Darije živ i da one ne treba da zaziru od pobjednika svesnog da je ratovao sa vladarem, a prema ženama se odnosi sa poštovanjem. Plutarh o ovom događaju svedoči sledećim rečima: „Aleksandar je međutim, izvojevanu pobjedu smatrao vrlinom dostojnijom vladara nego poraz neprijatelja i nije posegao za zarobljenim ženama”. /

Le Brun XIV. Lajos korának vezető festője és teoretikusa volt. E híres képéről készült másolat egyike a számos hasonlónak. A festmény nagy népszerűségnek örvendett, és grafikai lapok útján terjedt a XVIII. század folyamán, a rokokóra való reakcióként. Ehhez járult hozzá az a tény is, mely szerint Nagy Sándor életének jelenetei a képzőművészet közkedvelt témái voltak. Az intézményünk tulajdonát képező másolat hűen követi az eredeti festményt, néhány hozzátoldott részletet kivéve: a baloldali fa, a felső részben látható nagy kék sátor, valamint a jobb oldali fa és két pajzs. A kép témája a következő történetre épül: Amikor Nagy Sándor az egyesített makedón–görög sereggel legyőzte és menekülésre kényszeríttette III. Dareiosz perzsa királyt, fülébe jutottak Dareiosz asszonyainak, azaz anyjának, szépséges feleségének és hajadon leányának panaszai és jajszavai. Attól tartottak, hogy Dareiosz meghalt, s előre látták a rájuk váró szomorú sorsot. Sándor azonban nagylelkűnek bizonyult, s tudtukra adta: Dareiosz él, nekik pedig nem kell

tartaniuk a győztestől, hiszen ő az uralkodóval harcolt, az asszonyokkal szemben tisztelettel viselkedik. Plutarkhosz így számolt be erről: „Alexandrosz azonban saját magán vett győzelmet, uralkodóhoz méltóbb erénynek tartotta, mint az ellenség legyőzését, és nem nyúlt a hadifogoly asszonyokhoz.”

Lit / Irod: Michael Gareau, Charles Le Brun - Premier Peintre du roi Louis XIV. Hazan, Paris 1992.

16. OLÁH SÁNDOR

(Magyarcséke, 1886 –
Subotica/Szabadka 1966)
Kopija A. VAN DAJK: Sveta
porodica pri odmoru
(c. 1630.), 1919.

A. VAN DAYCK, A pihenő
szent család (1630 k.) másola-
lata, 1919.

(original/eredeti: ulje-plat-
no/olaj-vászon, 134 x 115
cm, München,

Alte Pinakothek)

ulje-platno/olaj-vászon,
118x100 cm

sign. dl-jl: A. Van Dyck után
cop. Oláh S. 1919.

inventarski br. / leltári sz.:

Y-1064,

ostavština Lifka hagyaték

Iako je eminentni subotički slikar, između 1908-1911-te boravio na studijama u Minhenu - gde se original ove slike nalazi, kopija je nastala nešto kasnije 1919-te na osnovu jedne reprodukcije, a po narudžbini poznatog subotičkog pionira kinematografije Aleksandra Lifke. Slika je sa ostalim predmetima predviđenim za realizaciju memorijalne sobe pionira našeg filma, u vlasništvo muzeja prešla 1984-te po želji, tj. nakon smrti udovice Erzebet Lifka. Original je delo najvećeg Rubensovog učenika, Van Dajka i predstavlja sintezu flamanskog i venecijanskog stila, a uspešna kopija u sebi sadrži i prepoznatljivu notu Olahovog tamnijeg kolorita. Tema dela, odmor Svetog Josipa i Marije sa malim Hristom je epizoda bekstva Porodice u Egipat. /

E másolat - mely egy reprodukcióról készült, Lifka Sándor, a híres kinematográfus megrendelésére 1919-ben -, eredetije Münchenben látható, ahol a kiváló szabadkai művész 1908-11-ig akadémiai éveit töltötte. A festmény az úttörő filmes végakarataként, özvegyének halála után 1984-ben került a Múzeum tulajdonába hogy a majdani „Lifka szoba” részét képezze. Az eredeti mű Rubens legtehetségesebb tanítványának, Van Dycknak az alkotása és a

németségföldi és velencei festészet szintézisét képviseli. Ezen igen sikeres másolat Oláh sötét tónusú korszakába illeszkedik. A pihenő szent család a Szökés Egyiptomba ikonográfiai téma részét jeleníti meg.

Lit / Irod: Baranyi Anna, Oláh Sándor, Forum, Újvidék – Novi Sad, 1986., Gajdos Tibor, Kékfátyolos világ, Életjel, Szabadka - Subotica 1986

17. **TELCS EDE** (Baja, 1872 – Budapest, 1948)

Satir i mali faun / Szatír és a kis faun, 1893

gipszana skulptura / gipsz szobor, h: 71cm
inventarski br. / leltári sz.: Y. 687.

Ede Telč iznenada se pojavio na umetničkoj sceni 1893. godine. Kao studentu tada čuvenog bečkog vajara Cumbusa (K. Zumbusch), ovaj rad mu je bio nagrađen pod nazivom „Satir i mali faun”. Ohrabren od profesora, isto delo kao „Die Zwei Durstige” šalje na Međunarodnu izložbu u Antverpenu i dobija srebrnu medalju. Zatim se na kolektivnoj izložbi mađarskih umetnika u Budimpešti 1893/94, prvi put predstavlja sa istom kompozicijom pod nazivom „A két borissza” (Vinopije). Jedan od odlivaka u gipsu, kao poklon autora, dospeo je u Suboticu gde je živio od svoje druge godine, i pohađao ovdašnju gimnaziju. U ovom gradu je sreo Mihalja Eberhardta, izrađivača dekorativne plastike na građevinama koji ga je savetovao da ode u Beč radi usavršavanja. Delo „Satir i mali faun” je restaurirala Vera Gabrić Počuča 1997. godine, a u publikovanom tekstu iznela ideju da bi se bronzani odlivak ove skulpture mogao uklopiti u fontanu na Paliću, na Vermeš kompleks - pogotovo što su Ede Telč i Lajoš Vermeš bili savremenici.

Telcs Ede váratlanul jelent meg 1893-ban a művészet színterén. K. Zumbusch, ismert bécsi szobrász tanítványaként, díjat kapott a Szatír és a kis faun című munkájáért. Professzora bátorítására, ezt a művet Die Zwei Durstige néven elküldi Antwerpenbe a Nemzetközi kiállításra, ahol ezüst plakettel jutalmazták! Ezután először vesz részt Budapesten a magyar művészek kollektív kiállításán 1893/94-ben, ugyanezzel a kompozícióval mutatkozik be, melynek A két borissza címet adja. Ennek az alkotásnak egy gipszöntvénye, szerzői ajándékként Szabadkára került. Telcs Ede családjá-

val két éves korában lett szabadkai lakos, itt tanult és járt gimnáziumba és itt találkozott Eberhardt Mihály épületdíszítővel is, aki a bécsi továbbképzést ajánlotta neki. A szóban forgó szobrot Vera Gabrić Počuča restaurálta 1997-ben, valamint írásában rámutatott arra, hogy a szobor bronz változata megfelelően illeszkedne be Palicsra az ún. Vermes komplexumba - annál is inkább mivel Telcs Ede és Vermes Lajos kortársak voltak.

Lit / Irod: Bela Duranci, Likovno stvaralaštvo Madara u Vojvodini 1830-1930: Magyar Képzőművészek alkotásai Vajdaságban, Subotica - Szabadka 1973., 10-11., Bela Duranci, Telcs Ede katalog/katalógus, Subotica, 1997. Vera Gabrić Počuča, Restauracija gipsane skulpture Bah i Satir Ede Telča, 1892., in: Istraživanja i zaštita kulturnih dobara, Glasnik Društva Konzervatora Srbije, br. 22., Beograd 1998. 121-123.

PAINTINGS WITH SACRED MYTHOLOGICAL & ALLEGORIC THEMES FROM THE FINE ART COLLECTION OF THE MUNICIPAL MUSEUM

After two exhibitions dedicated to the jubilee of Christianity in 2000, we have succeeded to realize the third part of this imaginary tryptich exhibition. Named as *Sacra Conversatione*, we have shown a selection from the Fine Art collection of the Municipal Museum in Subotica with sacred, mythological and allegoric themes. It was the first occasion that they were, after restoring, presented in this way. We enclosed, as we had done before, short data about the authors and the paintings with the necessary literature, giving special importance to the iconographic solutions or to some specific aspects of the paintings.